

Iwona Sójkowska
Stowarzyszenie EBIB
Politechnika Łódzka
iwona.sojkowska@ebib.pl
Maria Pawłowska
Biblioteka Wydziału Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej UJ
mary.pawlowska@uj.edu.pl

Sprawozdanie z konferencji „Wyższa szkoła techniczna w Europie Środkowej i Wschodniej: geneza, teraźniejszość i perspektywy rozwoju”

Słowa kluczowe: biblioteki akademickie, historia, Polska, Ukraina

Konferencje ukraińsko-polskie mają już kilkuletnią tradycję. Zapoczątkowało je porozumienie podpisane w 2010 r. pomiędzy rektorami Uniwersytetu Narodowego „Politechnika Lwowska” i Politechniki Krakowskiej. Obecnie z Uniwersytetem Narodowym „Politechnika Lwowska” współpracuje kilka polskich uczelni. A konferencję „Wyższa szkoła techniczna w Europie Środkowej i Wschodniej: geneza, teraźniejszość i perspektywy rozwoju”, która odbyła się we Lwowie w dniach 4–5 listopada 2019 r. zorganizowały¹:

- Uniwersytet Narodowy „Politechnika Lwowska”,
- Politechnika Wrocławska,
- Politechnika Gdańska,
- Politechnika Krakowska,
- Politechnika Śląska.

Konferencja przeniosła nas w świat historycznych uwarunkowań powstawania uczelni technicznych w obu krajach i poszukiwania wspólnych korzeni Politechniki Lwowskiej oraz polskich uczelni. Ważnym elementem było także wskazanie perspektyw rozwoju współpracy międzyuczelnianej.

Konferencję otworzyła prorektor Uniwersytetu Narodowego „Politechnika Lwowska” – prof. dr hab. Natalija Czuchraj. W części powitalnej wystąpili również prezydenci miast: Jacek Sutryk – prezydent Wrocławia oraz Andrzej Sadowy – prezydent Lwowa. Obaj mówili o rozwoju i wielokulturowości miast, a także współpracy polsko-ukraińskiej. Uczestnicy powitani zostali także przez współorganizatorów: prof. dr. hab. inż. Tadeusza Więckowskiego z Politechniki Wrocławskiej, dr Annę Wałek z Politechniki Gdańskiej oraz prof. dr. hab. inż. Bogusława Łazarza, prorektora Politechniki Śląskiej. Gościem konferencji była również Konsul Generalna RP we Lwowie – Eliza Dzwonkiewicz.

¹ EBIB był patronem medialnym konferencji.

Fot. 1. Wystąpienie prezydenta miasta Wrocławia
Fot. O. Szubert.

Podczas pierwszej sesji plenarnej prezentację wykładów rozpoczęli reprezentanci Uniwersytetu Narodowego „Politechnika Lwowska”. Dr Roman Kuzmyn przedstawił działalność naukową lwowskiej uczelni w latach 1817–1939, podkreślił znaczenie biblioteki o wyraźnie sprofilowanym księgozborze, której działalność miała ogromne znaczenie dla osiągnięcia sukcesów badawczych, a tym samym dla rozwoju nauki. Natomiast profesor Polina Werbycka odkryła przed uczestnikami wspólne korzenie uczelni lwowskiej i polskich uczelni technicznych, zwracając uwagę, iż wielu znakomitych inżynierów i profesorów zdobywało wykształcenie we Lwowie, a ich dalsze losy, spowodowane uwarunkowaniami politycznymi, związały ich z politechnikami w Warszawie, Wrocławiu, Gdańsku, Krakowie, Gliwicach i Łodzi. Silne więzi przetrwały zakręty historyczne, by móc obecnie odnawiać relacje badawcze i dydaktyczne. Pierwszą sesję zakończyło otwarcie wystawy „Maria Skłodowska-Curie – kobieta nadzwyczajna”, którą przygotowała dr Alicja Rafalska-Łasocha z Wydziału Chemii Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz dr Grygorij Dmytriw reprezentujący Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki, który zadbał o przygotowanie ukraińskiej wersji tej wystawy.

Fot. 2. Wystawa „Maria Skłodowska-Curie – kobieta nadzwyczajna”
Fot. O. Szubert.

W drugiej sesji plenarnej przedstawiono trzy referaty. Pierwszy zatytułowany *Lwowskie korzenie polskiego elektrotechnicznego szkolnictwa wyższego* powstał przy współpracy prof. dr. hab. inż. Jerzego Hickiewicza z Politechniki Opolskiej, wybitnego znawcy historii elektryki, i Piotra Rataja z Pracowni Historycznej SEP z Przemysławem Sadłowskim, historykiem z Uniwersytetu Opolskiego. Referat odwoływał się do historii inżynierii elektrotechnicznej tworzonej przez profesorów, z których część po 1945 r. organizowała wydziały elektryczne w Polsce. Następnie prof. Anna Chrobok z Politechniki Śląskiej przedstawiła historię swojej uczelni, odwołując się do naukowo-dydaktycznych związków z Politechniką Lwowską. Natomiast prof. Natalija Czuchraj reprezentująca lwowskiego organizatora konferencji poruszyła temat aktualnych aspektów rozwoju współpracy naukowej Politechniki Lwowskiej i polskich uczelni.

Popołudnie pierwszego dnia upłynęło na spotkaniu przedstawicieli władz uczelni współorganizujących konferencję, a jego celem było zaprezentowanie koncepcji utworzenia Centrum Lwowskiej Elity Naukowej w kontekście szans różnych kierunków współpracy: pamięci historycznej, naukowo-badawczej i dydaktycznej uczelni.

Równolegle odbył się panel dyskusyjny na temat „Znaczenie współpracy ukraińskich i polskich bibliotek dla rozwoju współczesnych kontaktów międzynarodowych”, w którym uczestniczyli dyrektorzy bibliotek uczelnianych. Podczas spotkania głos zabrał zastępca dyrektora ds. bibliotek Politechniki Wrocławskiej – Jędrzej Leśniewski, który zwrócił uwagę na konieczność optymalizacji zbiorów, zasobów i usług oraz ich umiędzynarodowienie w obszarze udostępniania. Natomiast dyrektor Naukowo-Technicznej Biblioteki Tarnopolskiego Narodowego Uniwersytetu Technicznego im. Iwana Puluja – Galyna Onysko opowiedziała o dotychczasowych osiągnięciach swojej instytucji: katalogu elektronicznym zbiorów, tworzeniu elektronicznej bibliografii naukowców czy planach tworzenia biblioteki elektronicznej. Zwróciła uwagę, że repozytorium ELARTU, które biblioteka prowadzi od 2008 r., w styczniu 2019 r. w rankingu Webometrics zajęło 5 miejsce na Ukrainie i 126 na

świecie. Podkreśliła, że biblioteka, którą reprezentuje, jako pierwsza na Ukrainie stała się członkiem Stowarzyszenia Bibliotek Uniwersyteckich (IATUL) i członkiem organizacji publicznej ElibUkr.

W spotkaniu uczestniczyli także dyrektorzy: Naukowo-Technicznej Biblioteki Politechniki Lwowskiej – dr Andrzej Andrukhiw, który prowadził obrady, Marek M. Górski – dyrektor Biblioteki Politechniki Krakowskiej, dr hab. Renata Frączek – dyrektor Biblioteki Politechniki Śląskiej, dr Anna Wałek – dyrektor Biblioteki Politechniki Gdańskiej, dr Lubow Pynda – dyrektor biblioteki Lwowskiego Narodowego Uniwersytetu Rolniczego oraz dr Marta Nadraga – dyrektor biblioteki Lwowskiego Narodowego Medycznego Uniwersytetu im. D. Galickiego.

Fot. 3. Spotkanie dyrektorów bibliotek uczelni polskich i ukraińskich
Fot. O. Szubert.

Dla pozostałych uczestników konferencji zorganizowano w tym czasie sesję „Historyczne uwarunkowania współpracy między uczelniami, wspólne korzenie, geneza rozwoju uczelni technicznych”, którą poprowadziła dr Iwona Sójkowska (jako reprezentant patrona medialnego EBIB i Biblioteki Politechniki Łódzkiej współpracującej z lwowską uczelnią) wraz z dr Romanem Kuzmynem (reprezentantem Uniwersytetu Narodowego „Politechnika Lwowska”). W tej sesji przedstawiono siedem referatów. Barbara Ząbczyk-Chmielewska z Politechniki Gdańskiej przybliżyła sylwetki profesorów lwowskich uczestniczących w odbudowie i rozwoju swojej uczelni. Maria Pawłowska z Uniwersytetu Jagiellońskiego przeniósła nas w świat kobiety-naukowca – Alicji Dorabalskiej, która jako pierwsza przedstawicielka płci pięknej została w 1934 r. profesorem chemii fizycznej na Politechnice Lwowskiej, a po drugiej wojnie światowej zorganizowała Wydział Chemiczny Politechniki Łódzkiej. Dr Julia Kurdyna z Uniwersytetu Narodowego „Politechnika Lwowska” przybliżyła kulisy tworzenia Laboratorium Maszynowego tej uczelni. Profesor Wasyl Gulaj i dr Andrzej Gaczkewycz, również z uczelni gospodarzy, zaprezentowali sylwetkę prof. Antoniego Wereszczyńskiego, który został wybrany rektorem Politechniki Lwowskiej na rok akademicki 1939/1940.

Przybliżyli jego zasługi jako naukowca, a także jako dydaktyka, który przywiązywał szczególną wagę do działań edukacyjnych wśród lwowskich studentów, bardzo mocno akcentując zagadnienia polityki międzynarodowej. Olga Zareczniuk z Centrum Historii Miejskiej Europy Środkowo-Wschodniej we Lwowie odsłoniła meandry architektury lwowskiej z lat 1870–1918, próbując zrelacjonować trudną sytuację zawodową ówczesnych architektów z wyższym wykształceniem. Kolejna reprezentantka gospodarzy, dr Iryna Gnidyk opowiedziała o tym, jak w okresie radzieckim (1940–1989) zorganizowana była współpraca międzynarodowa na Politechnice Lwowskiej i, odwołując się do szczegółowych danych statystycznych, scharakteryzowała studentów zagranicznych kształcących się na tej uczelni.

Fot. 4. Prelegentka B. Ząbczyk-Chmielewska i prowadzący sesję: I. Sójkowska i R. Kuzmyn
Fot. N. Łys.

Podobnym zagadnieniom poświęcone było wystąpienie dr. Rostysława Melnyka (Politechnika Lwowska), który opowiedział o działalności Lwowskiego Instytutu Politechnicznego w okresie radzieckim, prezentując główne kierunki i formy działalności badawczej, a także wkład ówczesnych uczonych lwowskich w rozwój nauki narodowej w takich dziedzinach, jak energetyka, mechanika, budownictwo.

Wieczór upłynął na spotkaniu towarzyskim w mniejszym gronie uczestników, którzy ciesząc się gościnnością Lwowa, chcieli powrócić do kulturalnych rozmów o wspólnej przeszłości, teraźniejszości i przyszłości.

Fot. 5. Wieczorne spotkanie towarzyskie
Fot. M. Pawłowska.

Drugi dzień obrad upływał pod hasłem „Spuścizna historyczna, archiwalia, aktualny stan i perspektywy rozwoju”. Obrady prowadził dyrektor Biblioteki Politechniki Krakowskiej – Marek M. Górski oraz dr Renata Samotyj reprezentująca Uniwersytet Narodowy „Politechnika Lwowska”. W pierwszym wystąpieniu dr hab. Renata Frączek z Politechniki Śląskiej przybliżyła sylwetki profesorów lwowskich, którzy po drugiej wojnie światowej tworzyli wydziały elektryczne na polskich uczelniach. Pochyliła się nad ich osiągnięciami nie tylko organizatorskimi, ale i naukowymi, które wpłynęły na rozwój elektrotechniki. Podkreśliła, że wydane wówczas publikacje naukowe traktuje się dziś jako klasykę polskiej literatury elektrotechnicznej i prace te są wciąż cytowane, o czym można się przekonać, analizując bazy cytowań. Marek M. Górski w referacie przygotowanym wspólnie z Dorotą Buzdygan przedstawił realizowany w Politechnice Krakowskiej Projekt EDT (Europejskie Dziedzictwo Techniczne). Zwrócił uwagę na cel projektu, którym jest upowszechnienie historycznych i współczesnych publikacji z zakresu nauk technicznych, a także na kolekcję „Lwowiana” zawierającą publikacje wydane od końca XIX do połowy XX w. Efektem projektu jest ogólnodostępna baza unikatowych zasobów nauki. Agnieszka Górka i Anna Kraus z Politechniki Krakowskiej przeprowadziły analizę historycznych zasobów biblioteki, poszukując w uczelnianym księgozborze lwowskiej spuścizny naukowej. Zaprezentowały podręczniki, opracowania naukowe oraz liczne grafiki architektów, budowniczych i inżynierów z Politechniki Lwowskiej. Akademię Górniczo-Hutniczą reprezentowała Małgorzata Krawczyk, która przeniosła uczestników w świat studencki i zaprezentowała współredagowane w latach 1933–1939 przez studentów AGH i Politechniki Lwowskiej czasopismo „Życie Techniczne”. Na jego łamach można poczytać o aktywności naukowej studentów, ówczesnych nowinkach technicznych, a także o tym, co na co dzień absorbowało środowisko techników. Magdalena Jaszczka z Politechniki Gdańskiej otworzyła przed uczestnikami „walizkę ze Lwowa”, pełną dokumentów oraz pamiątek po lwowskich profesorach, które zachowały się w zbiorach gdańskiej uczelni. Te dokumenty są ciekawym studium socjologicznym nie tylko pracy naukowej, ale także prywatnego życia naukowców i, jak twierdziła prelegentka, są *materialnym śladem dowodzącym ciągłości tradycji naukowych pomiędzy Politechniką*

Lwowską a Politechniką Gdańską. Andrzej Kopytko i Lubow Pynda z Lwowskiego Narodowego Uniwersytetu Rolniczego (Lwów-Dublany) skupili swoją prezentację wokół dziedzictwa naukowego z zakresu rolnictwa, pokazując skany starych druków i rzadkich publikacji poświadczających kierunki badań i rozwój inżynierii rolniczej. Przywołali również nazwiska najwybitniejszych uczonych, którzy te nauki rozwijali.

Po zakończeniu obrad polscy uczestnicy konferencji mieli możliwość zwiedzenia kampusu Uniwersytetu Narodowego „Politechnika Lwowska”, w którym część budynków historycznie nawiązuje do tradycji organizacji szkolnictwa technicznego we Lwowie. Wycieczkę poprowadziła, przybliżając uczestnikom historię obiektów, dr architektury Julia Bogdanowa.

Warto podkreślić, że gospodarze znakomicie zaopiekowali się polską delegacją. W przededniu obrad uczestnicy konferencji mieli okazję zobaczyć *Jeziro Łabędzie* Piotra Czajkowskiego, przepiękny spektakl baletowy wystawiony na scenie Lwowskiego Narodowego Akademickiego Teatru Opery i Baletu im. Salomei Kruszelnickiej. Była to również okazja do zwiedzenia wspaniałego gmachu Opery Lwowskiej i zobaczenia słynnej kurtyny Siemiradzkiego, przedstawiającej Apollina i Muzy.

Fot. 6. Opera Lwowska nocą
Fot. M. Pawłowska.

Fot. 7. Salomea Kruszelnicka, ukraińska śpiewaczka operowa, wokalistka i pedagog
Fot. M. Pawłowska.

Uczestnikom, którzy mieli zaplanowany dłuższy pobyt we Lwowie, organizatorzy zaproponowali interesującą wycieczkę szlakiem Złotej Podkowy Lwowa, wiodącą polskimi śladami po zachodniej Ukrainie. Jej trasa obejmowała trzy miejscowości, trzy historyczne dla Polaków miejsca: Olesko, Podhorce i Złoczów². Podczas wycieczki można było zobaczyć miejsca mało znane, takie, do których nie zawsze trafiają polscy turyści, a są godne obejrzenia, bo naznaczone są polską historią, atmosferą wydarzeń z historii I i II Rzeczypospolitej.

Pieczeń nad prezentowanymi obiektami zamkowymi sprawuje obecnie Lwowska Galeria Sztuki. Ale wszystkie trzy obiekty wymagają gruntownego remontu i konserwacji, na co wciąż brakuje pieniędzy. Rozważana jest możliwość współfinansowania części prac remontowych z polskich funduszy, jednak konkretnych ustaleń wciąż brakuje. Jedno jest pewne: bez zewnętrznego wsparcia finansowego te przepiękne obiekty popadną w całkowitą ruinę, a patrząc na obecną sytuację Ukrainy, trudno nie zauważyć, że turystyka i kultura są sektorami najmniej istotnymi i stojącymi na ostatniej pozycji w kolejce po środki z budżetu państwa.

I na koniec: pragniemy serdecznie podziękować naszym lwowskim kolegom: Andrzejowi Andrukiwowi i Renacie Samotyj za kolejne gościnne przyjęcie polskiej reprezentacji. Dziękujemy również polskim współorganizatorom konferencji za pomoc w realizacji tak dużego przedsięwzięcia.

Równocześnie zachęcamy polskich bibliotekarzy do nawiązania i/lub kontynuacji kontaktów z lwowską biblioteką politechniczną i innymi bibliotekami Ukrainy.

² Fotorelacja z wycieczki znajduje się na końcu sprawozdania.

Fot. 8. Zamek w Olesku; tutaj przyszedł na świat i często bywał ze swoją małżonką Marią Kazimierą, przyszedł król Polski Jan III Sobieski
Fot. M. Krawczyk.

Fot. 9. Ekspozycja muzealna w zamkowym wnętrzu: XVI-wieczne popiersie Barbary Radziwiłłówny
Fot. M. Pawłowska.

Fot. 10. „Podolski Wersal”. Fragment elewacji frontowej pałacu-fortecy Koniecpolskich i Rzewuskich w Podhorcach
Fot. M. Pawłowska.

Fot. 11. Barokowo-klasycystyczny kościół pod wezwaniem św. Józefa w Podhorcach. W zamierzeniu projektanta, którym był podobno sam hetman Wacław Rzewuski, świątynia miała być miniaturą Bazyliki św. Piotra w Rzymie. Ozdobą budowli jest kolumnada koryncka, na której szczycie umieszczono figury sześciu świętych.
Fot. M. Krawczyk.

Fot. 12. Zamek Sobieskich w Złoczowie, jedna z najlepiej zachowanych XVII-wiecznych fortyfikacji bastionowych
Fot. M. Krawczyk.

Fot. 13. Chiński pawilon, jeden z budynków kompleksu pałacowego w Złoczowie – prezent Jana III Sobieskiego dla królowej Marysieńki
Fot. M. Pawłowska.